

ЗМІСТ

Від авторів	5
Глава I. Сучасний університетський менеджмент як складова інноваційної моделі розвитку закладів вищої освіти	11
1.1. Концептуальні засади інноваційного розвитку закладів вищої освіти України	11
1.2. Складові сучасного університетського менеджменту	21
1.3. Особливості сучасного університетського менеджменту	34
Глава II. Корпоратизаційні аспекти організаційно-структурної розбудови закладів вищої освіти	52
2.1. Сутність організаційної структуризації закладів вищої освіти в контексті корпоратизації	52
2.2. Особливості реалізації влади у закладах вищої освіти	69
2.3. Корпоратизаційний вектор управління комунікаціями закладу вищої освіти	84
Глава III. Науково-педагогічні працівники як головний ресурс закладів вищої освіти	100
3.1. Роль науково-педагогічних працівників у сучасному суспільстві та особливості їх праці	100
3.2. Зміна чисельності науково-педагогічних працівників як реакція ЗВО України на зміни зовнішнього середовища	116

3.3. Удосконалення планування роботи науково-педагогічних працівників	137
Глава IV. Трансформаційні процеси формування науково-педагогічного персоналу	153
4.1. Інноваційні трансформації в системі управління університетами	153
4.2. Методологічні підходи до удосконалення штатного розпису в закладах вищої освіти як передумови формування економічно обґрунтованої вартості освітніх послуг	169
4.3. Роль неформальної освіти у розвитку ЗВО	175
Глава V. Теоретико-методичні передумови запровадження дуальної вищої освіти	187
5.1. Діалектика взаємин між виробничим та людським капіталом: економіко-історичний огляд	187
5.2. Місія закладів вищої освіти в новітньому економічному середовищі	203
5.3. Економічний зміст дуальної освіти	221
Додатки	239
Список використаних джерел	257

ВІД АВТОРІВ

Беручись за першу книжку про університетський менеджмент, яка побачила світ у 2018 р., автори й гадки не мали, що з часом її ключова назва складатиме підмурівок однойменної монографічної серії, третій том якої Ви, шановний читачу, тримаєте у своїх руках. Але тепер, з огляду на накопичені та систематизовані знання з предмета, що опинився в центрі нашої уваги, робимо декілька важливих висновків.

По-перше, проблема управління закладами вищої освіти не лише не втратила актуальності, а ще й підсилюється усе новими викликами та загрозами. Їх діапазон чималий. Від абсолютно реальної перспективи появлення на вітчизняних теренах потужних конкурентів – філій закордонних ЗВО до такої абсолютно, з першого погляду, тривіальної (не про астероїд же йдеться на орбіті, яка перетинається з землею, не про глобальне потепління!), але жахливої, все ж таки, речі, як COVID-19.

Дрібничка за розмірами спотворила наше життя, зробивши сумною реальністю, між іншим, дещо неприродне, з огляду на нещодавнє щасливе минуле, онлайн навчання. Інформаційні технології вдосконалюються, пропозиція відповідних сервісів зростає, але водночас виникає потреба в реорганізації процесу передачі знань та вмінь, поточного та підсумкового контролю за набуттям студентами фахових компетенцій. Не кажучи про відкладання на неясну прийдешність дорогоцінного студентського життя.

По-друге, нестабільністю, вимушені констатувати, характеризується і внутрішнє університетське середовище. Дедалі складніше наповнюється дохідна частина бюджету закладу вищої освіти, що ставить під загрозу перспективи втілення у життя розроблених проєктів з покращення матеріальних умов навчання та наукової роботи. Виникає потреба в структурних реформах (як правило, направлених на виключення з номенклатури освітніх послуг непопулярних освітньо-професійних програм та структурних підрозділів, що їх ініціювали).

Науковці та викладачі вищої кваліфікації (особливо, якщо вік їм не стає на заваді) шукають застосування своєму дидактичному, життєвому досвіду та накопиченим професійним навичкам в бізнесі або мандрують на заробітки до закордонних навчальних закладів. І далеко не завжди до найближчих сусідів у Східній Європі (хоча, як засвідчує практика, там на них особливо чекають, як, до речі, і на абітурієнтів з України). Міграційні процеси позначаються на інтелектуальному потенціалі ЗВО та, як наслідок, на якості їх роботи.

По-третє, інтерес до пошуку новітніх моделей, методів та процедур управління закладами вищої освіти набуває розмаху, адекватного глибині проблем, що утворилися. Переконані, є достатньо підстав стверджувати: вони продовжуватимуть виникати й надалі. Отже, як це зазвичай буває у науковій царині, прагнення знайти істину, вмотивовується наявністю перешкод на шляху до неї.

І тому наукові студії, результати яких знайшли відбиток в черговій монографії – не забавка, не бажання похизуватися перед колегами, навіть не ілюстрація прагнення до самореалізації авторів. Це спроба відповісти самим собі та академічній спільноті на далеко не риторичне питання: «У який спосіб поводитися надалі?». Одночасно констатуємо розмах географії проведених розвідок. Якщо у першому томі висвітлювалися роздуми

та пропозиції фахівців Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова разом з його Херсонською філією, то на наступних етапах до них приєдналися побратими з Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, а тепер ще й однодумці зі столичного Державного університету інфраструктури та технологій. Подивимось, що саме запропоновано Вашій увазі.

У першій главі наголошено на тому, що без використання сучасних методів управління закладами вищої освіти годі й мріяти про їх інноваційний розвиток. В цьому сенсі немає ніякої різниці між університетами, інститутами, академіями, коледжами та підприємствами реального сектору економіки. І для перших, і для других інноваційність – запорука високої конкурентної спроможності. Від так, маємо надію, читачів зацікавлять стратегічні орієнтири й пріоритети інноваційного розвитку вищої школи, окреслений взаємозв'язок між університетським менеджментом та стратегічним потенціалом ЗВО, порівняльний аналіз змісту діяльності ординарного та інноваційного університетів. Не меншої уваги заслуговують результати дослідження компонентів сучасного університетського менеджменту та їх характеристик.

Глава друга присвячена, де-факто, застосуванню мерчандайзингу в університетах – запозиченню щонайліпших зразків управління, які підтвердили свою ефективність в практиці інших видів економічної діяльності. А саме, – корпоративних інструментів. Наголошується на важливості перебудови організаційної структури ЗВО, яка б після реформи найкращим чином захищали від нападів та небезпек, що з'являються у зовнішньому середовищі. А їх, як ми вже підкреслювали – хоч греблю гаті.

Важливими є міркування про централізацію та децентралізацію університетської влади про її розподіл на легітимну, примусу, експертну та референтну, а також джерела організаційної влади у ЗВО та її розподіл по «горизонталі» та «вертикалі» з метою

реалізації владних повноважень. Продовжуючи ідеї цифровізації освітнього процесу, автори запрошують до роздумів про інформаційно-комунікаційну структуру освітніх закладів. У цьому контексті менеджерів-практиків зацікавить запропонована інформаційно-комунікаційна модель ЗВО.

У третій главі підкреслено визначальну роль науково-педагогічних працівників у системі інтелектуальних ресурсів закладів вищої освіти. Ретельно досліджена природа праці викладачів, проаналізовано динаміку їх чисельності та якісного складу в останні десятиріччя. Прикладний характер несуть в собі пропозиції щодо вдосконалення планування академічної роботи з акцентом на задоволення чисельних критеріїв компетентності, встановлених державними органами виконавчої влади.

Глава четверта інтегрувала разом інноваційну трансформацію у вищій школі та проблеми формування та збереження науково-педагогічного персоналу як один з чисельних бізнес-процесів. Він орієнтований на створення умов для гармонійного розвитку кожного співробітника, як особистості, з цілями ЗВО та суспільства, а також виявлення прихованих здібностей персоналу шляхом цілісного аналізу усього різноманіття чинників, які впливають на нього.

Запропонована методика калькулювання собівартості освітніх програм базується на робочій гіпотезі, що фактором витрат визначено кількість студентів, оскільки саме на основі цього показника обчислюється дохід закладу вищої освіти. Певні, що читачів зацікавить пропозиція, яка стосується диверсифікації освітніх продуктів завдяки її неформальній компоненті.

П'ята глава знайомить з міркуваннями щодо однієї з загальних проблем вищої школи – дуалізації процесу формування фахових компетенцій осіб, що завершують ті чи інші освітньо-професійні програми. Інтелектуальний капітал розглядається в цьому контексті у якості складової будови продуктивних сил. Ми наполя-